

ZOLOTOVA, Marija Arkadjevna, KRAŠENNIKOVA, Julia Alexandrovna a POZDĚJEV, Vjačeslav Alexejevič (2015): *Evolucija etničeskich markerov vjatskich severnych i južnych etnokontaktnykh zon*. Kirov: OOO Raduga-PRESS, a.s.

Předkládaná monografie je pokusem o hlubší analýzu etnických a kulturních procesů v podmínkách dlouhodobých kontaktů odlišných etnických společenství ve Vjatské oblasti Ruské federace v období od 19. do počátku 21. století. Nicméně, metodologií práce, vytýčením evolučních stupňů a dílčích rysů etnicity, reprezentující nejrůznější jazykové, dialektologické, folklórní a etnické složky v její tradiční roli, má obecnější platnost pro komplexnější studia v rámci kognitivistického pojetí lingvistiky. Shromážděný materiál využitý v monografické studii, analyzovaný a utříděný do systémově souvisejících celků, umožňuje odhalit zvláštnosti spolu se základními směry a tendencemi změn, které probíhaly na území Vjatské oblasti v rámci vymezených etnických a kulturních teritorií. Využití metody vícenásobného srovnávání na styku smíšených etnických společenství s odlišným administrativním postavením (republika RF) přispělo k upřesnění těchto změn. V práci je sumarizován historický průřez vývoje ruské i zahraniční etnografie s diskuzí o základních pojmech, jako „konzervace“ etnických obrazotvorných složek na styku kontaktních útvarů, „protichůdné vlivy“, „všeobecné a zvláštní“, „výpůjčky“, „sémantika“ ve folklóru. „Změna kódu“ je zmiňována v případě, pokud se cizí folklórní text dostává do tradičního prostředí.

Aktuálnost a potřebnost výzkumu spočívá mimo jiné v novátorském přístupu. Etnické složky, například jazykové, folklórní, etnografické a další,

jsou zkoumány komplexně, proto výsledky a závěry mohou být užity v dalších disciplínách, zejména pak v etnolingvistice, folkloristice, etnologii a dalších.

Z hlediska témat výzkumu stojí za zmínku, že autoři zvolili kontaktní území s charakteristickými vývojovými rysy. Jde především o specifické difúzní procesy a rozptýlení folklórní a etnografické podstaty celého komplexu místních tradic a jejich obrazotvorných složek (markerů) na různé úrovni a s různým stupněm intenzity, které jsou pro dnešní globalizující se prostředí ve světě typické, a proto i závěry z nich vyplývající mohou mít univerzálnější povahu s aplikovatelností v oboru etnologie, ale i v dalších vědách, včetně kognitivní lingvistiky.

V první kapitole autoři nejen teoreticky zdůvodnili problematiku vzájemného působení a ovlivňování etnického a kulturního základu společenství, ale fundovaně analyzovali i metodologické aspekty vlivů a kontaktů mezi etnickými uskupeními. Cenné jsou závěry obecnější povahy, využitelné pro srovnávací studia dynamiky etnických útvarů v konkrétních regionálních podmínkách.

Ústředními jsou kapitoly II a IV, přičemž v kapitole II se analyzují konkrétní historické a etnické procesy z komplexnějšího pohledu celé Vjatské oblasti od 19. do počátku 21. století v těsné návaznosti na jednotlivá etnická společenství Komi-Permjaků, Udmurtů, Marijců, Tatarů, a to vše na pozadí současných sídel v severních a jižních teritoriích oblasti, jež jsou kontaktní s dalšími etnickými útvary, případně

ruskou majoritou. Je sympatické, že přehledy obecné povahy a výsledky analýzy jejich závěrů lze využít ve výzkumu obdobného typu.

Podrobně je analyzována situace jazyková, včetně etnických a psychologických stereotypů. K nim autoři řadí stereotypy chování, představ, situací a obrazů. Ty mají podstatný význam pro stanovení základních modelů chování určitého etnického společenství, popř. člena takového společenství. Stereotypy představ vystupují v povědomí jako určitý typ „kliše“ v rámci vědomí a fungují jako etalony.

Další široký okruh otázek analyzovaný v práci byl věnován problematice paradoxních jevů. Jedním z nich se stala otázka, proč i v relativně velkých etnických společenstvích (vesnice Kaksinvaj – Udmurtové, Marijci, Tataři, ale i Rusové) s živými a otevřenými vztahy k majoritní ruské části společnosti (obchod, škola, venkovské letiště se značnými doletovými možnostmi) nedochází k rychlému přejímání kulturních vlivů majority. Naopak bylo konstatováno, že kulturní procesy v oblasti národního folklóru téměř identicky kopírují obdobné procesy jako u ruské majority. Jde o to, že původně aktivně používané žánry písní, častušek, anekdot, příp. dětského folklóru s jasně vyjádřeným zabarvením etnického a folklórního rázu postupně přestávají mít aktivní povahu a přesouvají se do sféry pasivních znalostí a dovedností. Vědci se domnívají, že jedním z důvodů se stává skutečnost, že tyto útvary folklóru se začaly běžně používat na různých scénách, v masových sdělovacích prostředcích a přestaly se aktivně předávat ústní tradicí mezi jednotlivými generacemi v rámci etnických společenství. Přestože logicky dochází k transformacím

etnokulturních markerů a k proměnám způsobů předávání etnokulturního bohatství v rámci etnických společenství, autoři se domnívají, že jde o proces značně dlouhodobý.

Je zpracováno vzájemné působení a ovlivňování marijské a ruské složky národní tradice. Pozornost je věnována i transferům v oblasti předmětů hmotné kultury v rámci folklórního materiálu Marijců z jižních oblastí republiky Komi na severní teritoria Vjatské oblasti.

Ve srovnatelných podmínkách dochází zpravidla k masivnímu tlaku obrazotvorných složek majoritní kultury na minoritu tak, že obvykle probíhají podstatné změny kulturního prostředí minoritních etnických společenství. Autoři publikace prokázali na faktickém etnografickém materiálu značnou rezistenci těchto společenství a fakticky minimální změny v nich v průběhu téměř dvou set let.

Jednou z nejvýraznějších a nejrepresentativnějších hybných složek kulturního a etnosociálního prostředí je jazyk národního společenství. Proto výzkumem uvedeného činitele, jeho ovládnutím, proměnami, a tím i změnami v duchovní a materiální sféře etnických společenství, se autoři zabývali prioritně. Zde pokládají autoři za stěžejní etapu mezi roky 1930–1950, v níž ještě v etnicky stejnorodých sídelních jednotkách marijské, udmurtské a dalších etnických komunit ovládali svůj národní jazyk téměř všichni, zatímco v následujících desetiletích až po závěr 20. století se úroveň zvládnutí jazyka začala postupně snižovat až na nynější úroveň. Předpokládá se, že hlavní význam mělo v tomto směru zavedení radiového a televizního signálu do odlehlých oblastí etnických společenství. Je zajímavé, že etnická společenství Azerbajdžánců, Tatarů a Arménů

si v roce 2010 uchovala podstatně vyšší úroveň ovládní svého národního jazyka než Marijci, Ukrajinci a Udmurtové.

Autoři publikace reflektují ve svém výzkumu i nové trendy ve folkloristice a etnografickém výzkumu na konci 20. a počátku 21. století. Můžeme se domnívat, že přechod ke studiu jednotlivých problémů etnokulturního prostředí souvisí s celkovou změnou paradigmatu vědy a přechodu k jejímu holistickému pojetí, jak je to běžné i v ostatních disciplínách.

Dle výsledků výzkumu se zdá, že větší míru rezistence k vlivům majoritní společnosti mají v etnických společnostech složky duchovní i materiální kultury obyčejů obřadnosti, jako např. svatební nebo pohřební obřady. Podobně se vyvíjela i situace s obřadnostmi různých svátků, např. Velkého čtvrtku.

Autoři vyčlenili z historického hlediska několik etap, v nichž docházelo k zásadním změnám v etnických společnostech Vjatské oblasti. Tyto mezníky jsou přímo vázány na širší společensko-ekonomické procesy v celé společnosti. Jde o konec 19. a začátek 20. století, kdy se i ve venkovských oblastech začaly prosazovat kapitalistické vztahy. Značný dosah pro formování nových poměrů v etnických

společnostech měly i následné události a změny, jakými byly ve dvacátých a třicátých letech Říjnová revoluce, budování národních a etnických útvarů a konečně kolektivizace 30. let 20. století. Poválečné poměry sice ještě nějaký čas konzervovaly původní tradice v odlehlejších regionech oblasti, ale v 60. a 70. letech zesílil tlak, jenž byl značně intenzivní a vedl k vytvoření nového pojmu společnosti. Byl zaveden pojem „sovětský národ“. Do tohoto období lze zahrnout proces ztráty svého národního jazyka uvedenými společnostmi v masovém měřítku, třebaže 80. léta byla pro změnu charakterizována „renezací“ kultur etnických minorit, přesto proces změn pokračoval dále s různými výsledky a řadou neobvyklých transformací původních národních komunit.

Poněkud nesourodě působí fakt rozdílně vymezeného období pro jednotlivá zkoumaná a analyzovaná etnická společenství. Pouze částečné časové překrývání zkoumaných historicko-etnických procesů dosti snižuje komparativní validitu získaných dat pro jednotlivé etnické útvary i pro dílo jako celek.

*Jiří Korostenski**

KOLESNYK, Oleksandr (2016): *Language and Myth: An Interdisciplinary Study*. Chernihiv: Desna Polygraph.

The reviewed monograph studies patterns of languages', myths' and cultures' correlation from the standpoint of universalia-centered linguistics. The first chapter "Theoretical-methodological premises of mythic

space's integrative study" introduces the notion of mythic space as a verbally embodied container of axiomatic informational quanta the later functioning as interpretational and linguo-creative matrices. The said phenomenon is treated

* Doc. Mgr. Jiří Korostenski, CSc., Katedra germanistiky a slavistiky, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, jkoroste@kgs.zcu.cz.

off as the crucial concept in the suggested myth-oriented semiosis theory.

Chapter one discusses a number of methodological issues and focuses on gnoseological relativism and the correlation between rational and irrational aspects of linguistic studies. Identifying a language as myth's existential mode the book discusses the mechanisms of designation resulting into modeling of alternative realities, worldviews and subcultures. The author redefines the anthropocentric approach towards lingual, cultural, and physical phenomena coming up with the ideas of multi-centered, nature-oriented systemic interpretations which consider dynamic and fuzzy essence of diverse semiotic systems' elements. Thus the author carries out multi-aspectual analysis of language units denoting the elements of the mythic space involving fundamental assumptions suggested by various scientific paradigms. While the "umbrella aspect" of research is definitely linguo-semiotic, the author also focuses on linguo-cultural, linguo-cognitive and linguo-pragmatic features of lingual codes' constituents involved in lingual-mediated modeling of world-views and alternative realities.

Chapter two "The ontology of myth in inter-disciplinary interpretations" considers relative parameters of the open systems involved in myth-oriented semiosis. Primary attention is paid to conceptual inversion as well as enigmatic nature of diverse phenomena responsible for construing secondary myths and respective worldviews. Both mythic concepts and respective objects of reference (arguably inaccessible empirically) are treated off as "fuzzy entities" hence providing for enigmatic (i.e. variable and dynamic) trajectories of mythic scenarios' unfolding, multiple

inversions and verbalized mythic concepts' associative hyper-connections. In chapter two the author presents linguo-semiotic interpretations of the SOUL and SPIRIT concepts' verbal representations. The said concepts and respective language units are tackled in the framework of systemic (hierarchical and synergetic) energy-information exchange where a HUMAN as a language user and "world-modeler" reveals fractal sets of features pertaining to various systemic hierarchies. Further analysis of verbal representations of diverse energies and types of matter determine the author's addressing traditional and re-considered designations of ELEMENTS (FIRE, EARTH, AIR, WATER).

Chapter three "Cultural phenomena in the light of myth-oriented semiosis" considers a number of socially relevant concepts and scenarios. Spatial navigation within a number of alternative realities is tackled via linguo-semiotic analysis of designations of the WAY concept. Secondary myths and social stereotypes concerning the existence of human groups are revealed in the analysis of lingual units verbalizing the FAMILY / KIN TREE concept. The artifact sphere of human existence is considered through the linguo-cultural and linguo-semiotic interpretations of SPEAR's designations. Dynamics of social and inter-systemic interactions is revealed via the analysis of lingual units denoting WAR.

Chapter three also contains multi-aspectual interpretations of MYTHIC CREATURES' designations, namely those of ELF, DWARF and DRAGON as both fuzzy entities and key concepts in alternative fantasy worlds.

The author provides vast etymological reconstructions of the above mentioned concepts' names and compares

semantics of respective units in Germanic, Romance, Slavic and Celtic languages. Traditional componential analysis is complemented by linguo-cognitive modeling and elements of pragmatic and discourse analysis. Broad analogies involving phenomena of biological and physical nature are implemented in linguo-cultural reconstructions of possible noematic senses that are generated in various contexts. The language units under analysis were selected from the texts of different genres created primarily in “archaic” and modern periods of respective linguo-cultures’ existence thus providing the contours of semiotic

phenomena’s variation range. The results of analysis are formalized via meta-algebraic representations based on non-classic logic and therefore reveal universal patterns of myth-based informational transformations.

The monograph addresses linguists, teachers of foreign languages, language students, all those interested in the issues of language, myth and culture. The book outlines the vector of further research in the field of multi-vectored categorization of the world and creating alternative realities.

*Kostiantyn Mizin**

*Prof. Dr. Kostiantyn Mizin, Department of Foreign Philology and Teaching Methodology, State Institution of Higher Learning “Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University of Pereiaslav-Khmelnyskyi”, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine, kmizin@i.ua.